
**MANAGEMENT OF PRIMARY SCHOOL IN THE FUNCTION OF RURAL AREAS
CULTURAL DEVELOPMENT**

Milorad StanicES “Vuk Karadzic”, Lipnica, Serbia mika.uca@gmail.com,**Snezhana Doshic**

ES “Novak Radonic”, Mol

Abstract: Primary school, in addition to its basic activities - education and upbringing of children - has the second function especially in undeveloped rural areas. The school should plan its cooperation with the environment in which it produces its educational work. With this plan teachers would be involved as main actors of cultural activities. School management should also foresee the abilities to deal with educational tourism.

School management should be in the function of developing school, introducing innovative teaching models as well as raising awareness among citizens about the importance of the culture and its influence on living in these areas and their development. Also, the importance of connecting by signing the charter of cooperation between schools from different backgrounds in order to spread the culture and multiculturalism, as well as cultivating and preserving tradition.

Keywords: rural areas, management, cultural activities, school educational tourism, muticulturalit;

МЕНАЏМЕНТ ОСНОВНЕ ШКОЛЕ У ФУНКЦИЈИ РАЗВОЈА КУЛТУРЕ**Милорад Станић**ОШ“Вук Караџић“ Липница, Email: mika.uca@gmail.com,**Дошић Снежана**

ОШ“Новак Радонић“ Мол

Резиме: Основна школа поред основне делатности – образовања и васпитања деце има и другу улогу, посебно у неразвијеним руралним подручјима. Школа би требало својим менаџментом у свом плану и програму да уради план сарадње са срединама у којима остварује свој образовно-васпитни рад. Тим планом би се учитељи и наставници укључили и били главни носиоци културних активности. Менаџментом школе треба предвидети и могућности школе да се бави школским образовним туризмом. Менаџмент школе треба да буде у функцији како развоја школе, увођења иновативних модела наставе, тако и подизање свести код грађана о значају културе за живот у тим срединама и развоју истих. Такође значај повезивања, потписивања повеља о сарадњи између школа из различитих средина за ширење културе, мултикултуралности, као и неговању и очувању традиције.

Кључне речи: рурална подручја, менаџмент, културне активности, школски образовни туризам, мултикултуралност;

1.0 УВОД

Живимо у веома убрзаном и технолошки напредном времену. Сведоци смо да се технолошки развој рефлектује како на школу, индустрију, једном речју на свакодневни живот. Цела планета постаје једно село како тврде глобалисти. Савремена технологија путем интернета и друштвених мрежа повезује људе, зближава их и можемо тврдити да је на неки начин свака информација ту пред нама. У таквим околностима школе покушавају да прате савремене трендове и требало би да буду главне у ширењу информатичке писмености, сарадње, ширењу културе, спорта, иновација у настави, сарадње са средином у којима раде. У раду ће се посветити пажња о значају менаџмента основних школа у развоју културе руралних предела, имајући у виду да се огроман број школа налази баш у тим пределима. Менаџмен би пре свега укључивао наставнике из школа који би били носиоци тих активности. Наиме до пре тридесетак година, све културне активности које су се дешавале у руралним пределима биле су у функцији развоја тих средина а и школе, а носиоци тих активности биле су школе са својим наставницима. Нажалост данас школе у већини случајева не сарађују и немају времена да се укључе у културне активности руралних предела. Ту пре свега стоји политика, која је школе искључила из тих активности, као и оптерећење наставника јер у већини случајева су путници. Такође, у раду ће се описати могућност бављења школским образовним туризмом, повезивања и потписивања протокола о сарадњи, „братимљењу“ школа из различитих средина, као и о значају увођења иновативних модела рада.

2.0 МЕНАЏМЕНТ У ОСНОВНОЈ ШКОЛИ

У литератури постоји пуно дефиниција менаџмента. Неке од дефиниција ће се изнети у раду јер немогуће је изнети их све.

Не постоји јединствена и универзална дефиниција менаџмента. Менаџмент је врло комплексан и сложен феномен. Сам појам менаџмента се преводи као управљање, а управљање представља способност да се ствари обаве преко других људи. Менаџмент се раније преводио нашом речју руковођење, али ове речи нису синоними, јер руковођење је само једна од функција менаџмента. Менаџер је неко ко ради са другим људима и уз њихову помоћ координише њиховим радним активностима да би се остварили циљеви организације. Менаџмент се може посматрати са различитих аспеката:

- ✓ Као друштвени феномен,
- ✓ Као научна дисциплина,
- ✓ Као вештина и способност,
- ✓ Као управљачка структура у организацији,
- ✓ Као професија,
- ✓ Као посебна специјалност,
- ✓ Као струка и наука,
- ✓ Као уметност.

„Менаџмент представља универзално средство, неопходно оруђе савременог и индустријског света. Свака организација, сваки иоле сложенији посао или озбиљнија активност, захтевају управљање да би се довели до одабраног циља, односно да би се ефикасно завршили. Савремене организације, привредне или непривредне, захтевају сталне управљачке акције да би деловале и развијале се у сложеном и динамичком окружењу у ком функционишу“ (pmc.edu.rs/sta-je-menadzment, текст је преузет из књиге проф.др Петра Јовановића, „Како постати добар менаџер“).

Анализом већег броја радова из менаџмента могу се дати следеће дефиниције овог доста у различите сврхе коришћеног појма:

- ✓ Менаџмент је управљање предузећем,
- ✓ Менаџмент је управљање преко других људи,
- ✓ Менаџмент је управљање пословањем,
- ✓ Менаџмент је управљање пословним процесима,
- ✓ Менаџмент је руководство предузећа,
- ✓ Менаџмент је пословна политика.

„Менаџмент је посебна научна дисциплина, мултидисциплинарног карактера, која се бави истраживањем проблема, управљања одређеним пословима, подухватима и друштвеним системима. Менаџмент је процес обликовања и одржавања окружења у којему појединци, радећи заједно у скупинама остварују одабране циљеве. То је заправо постизање жељених резултата кроз ефикасно коришћење људских и материјалних ресурса“ (<https://hr.wikipedia.org/wiki/menadzment>).

Савремени менаџери у принципу обављају три задатка:

- ✓ Усмеравају послове и организације,
- ✓ Усмеравају (управљају) људима,
- ✓ Усмеравају (управљају) операцијама (производима и услугама).

Творац универзалног менаџмента Хенри Фолот сматра да сви менаџери обављају личне функције без обзира на врсту делатности и хијерархиски ниво, док Мери Паркет Фолит сматра да је менаџмент „уметност остварења циљева посредством других људи“, а Питер Дрекер за менаџмент тврди „наука и вештина управљања људима“.

„Процес планирања, организовања, вођења координације и контролисања људских материјалних, финансијских, информационих и других ресурса зарад остваривања организационих циљева под најповољнијим условима“ (www.vps.ns.ac.rs/materijal/mat_5270.ppt).

Људи који се баве менаџмент процесом називају се менаџери. Основни предмет истраживања менаџмента као науке су:

- ✓ Ефикасност, (радити праве ствари)
- ✓ Флексибилност (праве ствари на прави начин).

Под синглом школски менаџмент подразумева се низ мера и активности у управљању образовном организацијом: истраживање, планирање, програмирање, праћење, вредновање, што се другачије може назвати „образовни циклус“. Применом образовног циклуса унапред се зна које циљеве, у ком времену и на који начин школа треба да оствари уз најмањи утрошак средстава, времена и енергије свих актера образовно-васпитног процеса.

„Школски менаџмент обухвата: циљеве школе, организовање, моделовање, интегрисање, регулисање, руковођење, одлучивање, спровођење, надгледање, контролисање, процењивање, вредновање, промовисање, финансирање, вођење, усмеравање, сналажење, комуницирање, реаговање, награђивање,

кажњавање“ (Директор школе, бр. 2/2001. проф.др Младен Вилотијевић, проф. Др Милан Ратковић). Све ове активности деловале су неповезано, док у су у менаџменту интегрисане механизмима управљања. Сви ови појмови су елементи менаџмента.

Можемо закључити да менаџмент није ограничен само на бизнис, нема организоване делатности без управљања. Увођењем савремених педагошких сазнања и иновација у школе и управљањем истих није ништа друго него педагошки менаџмент. Увођењем менаџмента у наше школе, успешније и доследније би се управљало педагошким процесима и појавама, што би допринело критичком преиспитивању и саме педагошке теорије што отвара просторе њене ревалидације и иновације истовремено, као и сарадње на свим пољима у срединама у којима се школа налази.

3.0 ДЕСТИНАЦИЈЕ ШКОЛСКОГ ОБРАЗОВНОГ ТУРИЗМА

Пројекат УНИЦЕФ-а и Пријатеља деце, прихватиле су неке школе и оне су пионири школског образовног туризма. За сада у Србији имамо шест дестинација и то:

1. Чаробно село-Бања Врујци,
2. Камп вредних руку –Љиг,
3. Отворена сеоска школа Прањани-код Чачка,
4. Шаренило Баната-Вршац,
5. Чудесно благо Ђердапа,
6. Образовна авантура-Књажевац;

У свим овим дестинација ученици а посебно из градских средина срећу се са новинама и знања која стекну не могу нигде научити. Амбијентално, практично и активно учење доводи до развоја креативности, учења на један нов начин, као и до функционалних знања. Поред учења ученици се друже са својим вршњацима и на тај начин долази до склапања пријатељства која ће код неких ученика прећи у трајна. Могућност да се ученици из градских средина сретну са флором и фауном могу једино имати у сеоским-руралним срединама. Сам долазак у ове средине доводи и до развоја истих.

Руралне средине или другим речима неразвијене сеоске средине, имају проблем пре свега у миграцији становништва и то млађег животног доба, па самим тим те средине постају без становника или су то махом старачка домаћинства. Школски образовни туризам преко школе у природи доводи до оживљавања тих средина и школа које су махом без или са малим бројем ученика. Такве школе раде током целе године а ученици који долазе спавају са својим вршњацима а неки ученици по први пут се срећу са флором и фауном која није улепшавана већ је стварна, природна. Ученицима би се путем радионица организовале активности везаних за развој креативности, радних навика, спортских активности, другачије исхране, шетње по природи и сакупљање плодова у природи, посети сеоским газдинствима и друго. Сами ученици би изабрали шта би желели да раде. Могуће је изабрати пуно активности као на пример: израда употребних предмета од глине, плетење од прућа корпи, резбарење дрвета, израда лутки, лепо писање-калиграфија, цртање, сликање, вајање, низ спортских заборављених игара, гајење букиваче, пчеларење, посета сточним фармама и низ других активности. Ефекти оваквих посета и овакве организације доводи до оживљавања руралних предела а саме школе имају финансијски ефекат. Сви актери образовно-васпитног процеса су укључени и имају додатну мотивацију за рад. Док приликом посета родитеља деци села имају могућност да понуде родитељима ученика гостину своје производе и услуге. Самим тим рурална средина постаје место окупљања, дешавања и оживљавања исте. Васпитно-образовни значај школе у природи огледа се у :

1. Развоју социјализације код деце;
2. Побољшању здравља код деце;
3. Развијању љубави према природи;
4. Развоју самосталности код ученика;
5. Развоју другарских односа међу ученицима;
6. Навикавању на колективни живот;
7. Развоју хигијенских навика код деце;
8. Ефикаснијој и лакшој обради наставних садржаја;
9. Успешнијем утврђивању и систематизацији наставних садржаја.

Школа у природи има велики значај и за наставнике чија се улога у овој врсти васпитно – образовне делатности мења. Деци која бораве у школи у природи он је наставник, родитељ и пријатељ. Време проведено с децом омогућава му да их упозна, да схвати њихове потребе, интересовања и проблеме с којима се суочавају.

Бројни аутори радова о постигнућима ученика у настави, одсуство одговарајуће активности у настави и последице томе ниске ефикасности наставе и учења, повезали су са мноштвом различитих узрока. Дидактичари су то најчешће доводили у везу са ниском индивидуализацијом наставе, односно укључивање ученика у припрему и реализацију наставе (Б. Клафки, В. Шулиц, Ф.Фон Кубе и др.),

психолози и педагози у области учења и наставе са недовољном мисаоном активизацијом ученика у настави (М. Полани, Ж. Пијаже, Џ. Брунер, Р. Квашчев, М. Баковљев, С. Јукић и други), неки у везу са методама наставе (на пример П. Ј. Галперин и наши заступници активног учења и наставе, међу којима су И. Ивић, А. Пешикан, С. Маринковић и др.), неки са одсуством учења орјентисаног на разлике у когнитивним стилевима (на пример М. Братанић, С. Гашић-Павишић и др.), неки са ниском инклузивношћу школе, наставних програма и наставе (у којима се по правилу сврставају дефектолози), а неки, што ће нас у оквирима ове докторске дисертације посебно интересовати, не коришћење школе у природи као вида наставе.

Кроз историју, наставна технологија се мењала и усавршавала.

Недостаци традиционалне наставе, убрзали су појаву савремених наставних система. У нашим школама, нажалост, наставна технологија услед лоших материјалних услова, због незаинтересованости и незнања руководећих кадрова, као и слабе информисаности и оспособљености свих актера образовно- васпитног рада, није се значајно променила.

Класична настава, фронтални облик рада, наглашена предавачка функција наставника и веома слаба употреба дидактичких медија, као и коришћење школе у природи као туристичко путовање, обележили су нашу школу на почетку 21. века.

Када се мисли на могућност примене, наставе у природи првенствено се мисли на техничке могућности школе и материјалног положаја родитеља, (спровести анкету), као и обучености наставника да активно учествују у овом учењу и мотивишу ученике за овај вид наставе.

4.0 ПОВЕЗИВАЊЕ ШКОЛА

Значај повезивања школа-потписивање повеље о братимљењу има вишеструки значај. Поред писања заједничких пројеката за средства европске уније, потписивање повеље огледа се у размени искустава у настави, сарадњи са локалним самоуправама и другим институцијама, решавању проблема ученика, односу колега према колегама. Такође колеге ће презентовати примере добре праксе из својих средина.

У последњих годину, две имамо више појава и примера потписивања братимљења између школа. Потписују се повеље између школа Европске уније и Србије, Србије и Р. Српске, Србије и Турске, Србије и Ц. Горе, Србије и Мађарске. Значај потписивања ових повеља огледа се и у разумевању мултикултуралности, разлика, традиција и обичаја.

ОШ“Вук Караџић“ из Липнице код Лознице потписала је повељу о срадњи братимљењу са ОШ“Вук Караџић“ из Бјељине 2012.године. Након две године, 14.05.2014. године потписана је повеља о братимљењу са још шест школа и то:

1. ОШ „Михаило Пупин“ Ветерник,
2. ОШ „Гуча“ Гуча,
3. ОШ „Прва основна школа“ Ваљево,
4. ОШ „Вук Караџић“ Република Српска Бјељина,
5. ОШ „Јован Томовић“ Вирпазар, Република Црна Гора,
6. ОШ „Илика Кишић“ Зеленика, Република Црна Гора,
7. ОШ „Паво Давичић“ Х. Нови, Република Црна Гора.

У току прве године одржано је неколико сусрета где су колеге размењивале искуства из разних наставних области, проблемима које школе имају као и о учествовању на конкурсима за пројекте. У Ветернику су учествовале две школе и то из Бјељине и Вирпазара са ученицима у пројекту, математички камп. Школе потписнице планирају низ активности на пољу културе, спорта, где би главни актери били ученици, као и организовање заједничких семинара.

Оваква дружења а с обзиром да су школе у три државе, територијално далеко, имају своје специфичности, као и своју традицију, пружају колегама доста могућности за нечим новим. А и средине у којима су школе, такође добијају могућност да се упознају са традицијом, мултикултуралношћу, као и могућност каснијег дружења са родитељима ученика из тих средина.

5.0 ЗАКЉУЧАК

Из свега реченог, школа има веома велики значај у ширењу и развоју културе руралних подручја. Школе су једине институције у неразвијеним подручјима које имају образоване људе. Ти образовани људи ако се у школи донесу одговарајући програми, могу са великим успехом да путем интеграције допринесу развоју и ширењу културе у руралним пределима. Директор школа морају да буду пре свега слободни и да поред знања буду и менаџери који ће осмислити а касније и презентовати активности и на крају дозволити својим наставницима да буду креативни. Развој културе мора да буде процес који се одвија нон-стоп. Наравно да у тим процесима политичари из локалних самоуправа имају значај, пре свега у разумевању процеса а касније и у подршци код сами активности. Такође менаџмент треба да се ослони и на идеје појединаца из школе, пре свега на њихове креативности и слободе. Значај оваквих активности

огледа се и у томе да руралне средине не постану старачке, јер се млади исељавају, као и у разумевању различитости, мултикултуралности, поштовања различитости, развоју образовног туризма и бизниса. Школа је функцији развоја културе руралних подручја. Будућност руралних средина без школа и активности школа је запечаћена, уколико те средине остану без школа, нема ни тих средина а ни људи у њима.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Стефановић, Ж. (2004), Менаџмент, Економски факултет, Универзитет у Крагујевцу, Крагујевац,
- [2] Ранђић, Д., Лекић С., Менаџмент, Друго измењено и допуњено издање, Београдска пословна школа-Висока школа струковних студија, Београд, 2008.
- [3] Ракас, С., Социологија менаџмента, Друго издање, Мегатренд универзитет примењених наука, Београд, 2003.
- [4] Ерић, Д., Увод у менаџмент, Економски факултет, Београд, 2000.
- [5] Филиповић, Д., Развој и образовање, Зенит, Београд, 1995.

- [6] Крешимир, Методика наставе природе и друштва, Школска књига, Загреб, 1969.
- [7] Бергер, П. и Келнер, Х., Социологија у новом кључу, Градина, Ниш, 1992.
- [8] Витроу, Ц. Ц. Време кроз историју, Српска књижевна задруга, Београд, 1993.
- [9] Волерстин, Јума и други, Како отворити друштвене науке, ЦИД, Подгорица, 1997.

- [10] Врећић, Драгомир, Потреба са приручницима региона за наставу познавања природе и друштва, Уџбеник као предмет научних истраживања, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1982.
- [11] Гиденс, Ентони, Социологија, ЦИД, Подгорица, 1998.
- [12] Гили, Г. А., Како се истражује, Школска књига, Загреб, 1974.
- [13] Горз, А., Екологија и политика, Просвета, Београд, 1982.
- [14] Филиповић, Д., Развој и образовање, Зенит, Београд, 1995.

Коришћене интернет странице:

- [15] (<https://hr.wikipedia.org/wiki/menadzment>)
- [16] (www.vps.ns.ac.rs/materijal/mat_5270.ppt)

Прилози

Ученичка креативна радионица

Припреме за позоришну predstavu

